ભાગ
૧-૨

અક્કલનું પડીકું

ચાર આના.

અઠંગ ઉઠાવગીર

—: અથવા :—

મોટું દળદાર પુસ્તક-સોનેરી નામવાળું પુઠું—કીંમત રૂા. ૪-૦-૦ પો. જુદું. મળવાનું ઠેકાણું-

શા. ચુનીલાલ મગનલાલ બુકશેલર

ઠે. રાણીતળાવ, મેઈનરોડ-સુરત,

સંગીતનાં શોખીનોમાં
માન પામેલું

જનસમાજમાં
પ્રખ્યાત થયેલું

અક્કલનું પડીકું

અથવા

ખુબીનો ખજાનો

— ભાગ ૧ અને ૨ સાથે —

વીર—કુણાલ.—રાગ, ગઝલ—

અમારા દેશને છોડી, અમે થાનાર પરદેશી;
હૃદયને મેળવી લેશો, અમારો પ્યાર પરદેશી.
થયાં દુર્ભાગીયાં એવાં, તજાવી દેશની સેવા;
ભટકશું પારકા ઘરમાં, બની લાચાર પરદેશી.
અમારી ધર્મ નીતિથી, અમારી સત્ય રીતિથી;
અમે સતકર્મથી થઇશું હૃદયના હાર પરદેશી.
અમારા દેશ બંધુઓ, અમારી જન્મ ભુમીમાં
હવે છેલ્લા પ્રણામો છે, અમે હદપાર પરદેશી.T.

[illegible]રાજા.

—:≡:—

મારી સજની તું ક્યાં રમીઆવી **રજની**, સાચું બોલ, બોલ, બોલ,
રાણી સૈયર, તું શીદને આળ ચઢાવે, કેડો છોડ, છોડ, છોડ ?
હમણાં **માળા** ગુંથી હતીને, હમણાં કેમ **કરમાણી**,
પરસેવો તને ક્યાં વળ્યો, તારી **ભમ્મર** ક્યાં ભીંજાણી—સાચું.
કાળો **ભમરો** શીરપર બેઠો, ઉરાડતાં ધભરાણી,
લાપોટે લટ છુટી ગઇ-મારી **ભમ્મર** ત્યાં ભીંજાણી—કેડો.
કસ્તુરી તારા અંગે મ્હેકે, **કુસુમ-કળીના** હારો,
નયન રહ્યાં છે નાચી **નવેલી** મળીયો કોણ ઠગારો—સાચું.—સાચું.
ચંદ્ર-સરોવર નહાવા ગઇતી, વાટે મળ્યો એક **માળી**,
છાબ ભરીને **ગજરા** આપ્યા, હું તો તમથી હારી—કેડો.

રાજા જશવન્તસિંહ —રાગ ભજન—

મારા **ભવની** ભાવટ ભાગીરે જોગીડા જુના—
લગની તુજ નામની લાગીરે જોગીડા જુના—
વચનો ભેદ ભર્યાં ભેદનાં, હૈયાં તુજવીણ સુના—
આ **કામણગારી** નારીએ શું કામણ મુંજને કીધું ?
તન દઇને મનડું લીધુંરે પણ દુઃખ વિયોગનું દીધું—
નીશદીન સાથ રહું સમજુના.........મારા ભવની—

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી—રાગ—ભજન—

રૂપે શું મન રાચોરે. કાયાનો રંગ કાચોરે **ભગવાન ભજો** (૨)
હાડ માંસને રૂધિર ભરેલું મઢયું ચામડે અંગ, (૨)
ગંદા દેહનો ગર્વ નકામો, કાયાનો રંગ પતંગ.
ભરૂસો નહીં સાચોરે, કાયાનો રંગ કાચોરે, ભગવાન ભજો—

ભરથરી-પીંગળા અને ભરથરીનો સંવાદ—

ધીક યુવા ધીક મુજને, ધીક કામ વિકારજી;
જેણેરે ભુલાવી મને **સત્યથી**, કર્યા નીચ વિચારજી,
—ભેખરે ઉતારો રાજા **ભરથરી.**

ક્ષમા કરોરે રાજા રંક છું, **નારી-અજ્ઞાની** જાતજી;
અન્ય વખત એવું નહી કરૂં, લાજ્યા **માતને તાતજી**—ભેખરે.
કપટ રૂપીરે રાણી **પીંગળા**, એશું બોલે વચનજી;
રાજરે તજ્યું તુજ કારણે, જો વિચારીને મનજી;
ભિક્ષા દેને મૈયા પીંગલા.

તુંરે **ખોટી** ને **ખોટું** રાજ છે, **ખોટો** સારો સંસારજી;
અલખ જગાવું વન એકલો, જેથી પામું ઉદ્ધારજી.—ભિક્ષા.
રહોતો રાજા રસોઇ કરૂં, જમતા જાઓ **સ્વામીનાથજી;**
ક્ષિરરે નીપજાવું ક્ષણ એકમાં, જમીએ આપણ સાથજી.—ભેખરે.
મઢીરે કરાવું રંગ મહેલમાં, રાખું ગુપ્ત અવાસજી;
જેમરે જાણે નહિ જગતમાં, સાધો-જોગ રહી પાસજી—ભેખરે.
મહેલરે તારાને રાણી શું કરૂં, કેવો ગુપ્ત અવાસજી;
ક્ષિરરે ભોજન તારૂં રાણી શું કરૂં, નથી ભોગની આશજી—ભિક્ષા.
વાસી જંગલના જોગી અમે, નહી ગ્રામમાં વાસજી;
વિષની વેલીથી અળગો રહું, **નહિ નારીનો પાસજી**.—ભિક્ષા.
ભગવા જોઇ રાજા **ભરથરી,** દાવાનળ દીલ થાયજી;
માઇ-કહો-ન-મારા કંથજી, લાગે દેહમાં લાયજી.—ભેખરે.
વધુરે શું વદું રાણી **પીંગળા**, કરૂં અરે કેટલો ઉચ્ચારજી;
બંધુ જોવોરે બંધુ તજયો, માર્યો વચન નો મારજી,
હવેરે રાજને રાણી શું કરૂં ?

વાંકીરે વિધાતા મને ભુલાવી, લખીયા લેખ લલાટજી,
આનુંરે પ્રાયશ્ચિત હવે શું કરૂં, મારગ આપો પૃથ્વી માતજી.-ભેખરે.
ત્રણુશો નારીરે અન્ય આપની, માળવપતિ મહારાજજી;
એકને કારણ એને નવ તજો, પાપી પીંગળાને કાજજી-ભેખરે.
મોહ છોડી દે રાણી પીંગળા, પ્રીતે કર સતસંગજી;
સગુરે નથી કોઇ કોઇનું, આ સંસાર પતંગજી.-ભિક્ષા.
દેતી હું તો ભિક્ષા દે મુને, નહિ તો કરૂં ગૃહ ત્યાગજી,
ગુરૂજી મારારે રોશે થશે, ચાલી જાય જમાતજી.-ભિક્ષા.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

થઇ પ્રેમવશ પાતાળીઆ, મારા મનના માલીક મળીયારે...(૨)
પ્રીતે કરો મુખવાસ, સજનવા રાજ હૃદયના વાસી.
પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી. મારા મનના મનોરથ ફળીયારે...થઇ.
ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતી મુજને, જીવન સફળ થયું મારૂં,
કરો શ્રીહરિ શુભ તમારૂં, મારા મનના માલીક મળીયારે...થઇ.

વીર કેશરી.—રાગ—ગઝલ,—કવ્વાલી—

થવાનું ના થવાનું કહે; નજુમી કોણ એવો છે;
ન જાણ્યું જાનકી નાથે; સ'વારે શું થવાનું છે?
હતી શલ્યા રૂપે "અહલ્યા" જગતમાં વાત જાહેર છે:
ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે; સ'વારે શું થવાનું છે?
હતા કૌરવ અને પાંડવ; જગતમાં મહાબળી યોદ્ધા;
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ; સ'વારે શું થવાનું છે?
રમ્યા જુગટું સહુ સાથે; વિભુતી સો ગયા હારી;
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ, સ'વારે શું થવાનું છે?

દલપત ભજન. —રાગ-ભજન—

મોહન તારી મોરલીરે,
વૃજનારને વેરણ થઇ!
(૨) હે.........હરી.
કોમળ સુરે કાળજું કોર્યું,
ચીતડું ચોર્યું વેરણ થઇ-મો.
કામ તો હવે કાંઇ ન સુજે (૨)
સાંભળતા શત્રુ થઇ—(૨)
માતા પિતા તણી લાજુ તજીને,
વૃંદાવનમાં ગઇ—મોહન.
વૃજનારને વેરણ થઇ, મોહન તારી મોરલી-તારી મોરલી—(૨)
આવા આવા કારમાં કામણ (૨) શામળા સીધા થઇએ—મોહન.
દુ:ખડાં કેરાં. ડુંગર ડોળ્યા, મા બાપડી ત્યો પઇએ—મોહન.
"દલપત" વ્રીહના દેવને મળવા (૨) ગોપીઓ ગોકુળ ગઇ—મોહન.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

શું કહું કથની મારી રાજ, શું કહું કથની મ્હારી.
હું તો દૈવના ત્રાસે હારી રાજ..................શું કહું.
પરખી પારીજાતિક મેં અર્પણ કીધું મન મ્હારૂં,
પતી તજી પરલોક સિધાવ્યા, કરી જીવતર મમ ખારૂં રાજ—શું કહું.
ચંદન કાષ્ટની ચિતા રચાવી, પતિ સહગમનની આશે,
શુન્ય દેહ મમ સ્વામી તણો પણ, ઉડી ગયો આકાશે રાજ—શું કહું.
અરપ્યું મેં સર્વસ સ્વામીને, પ્રેમની કફની ધારી;
તજી જગત જંજાળ સર્વ હું, પ્રીતે ભજું ત્રીપુરારી—શું કહું.

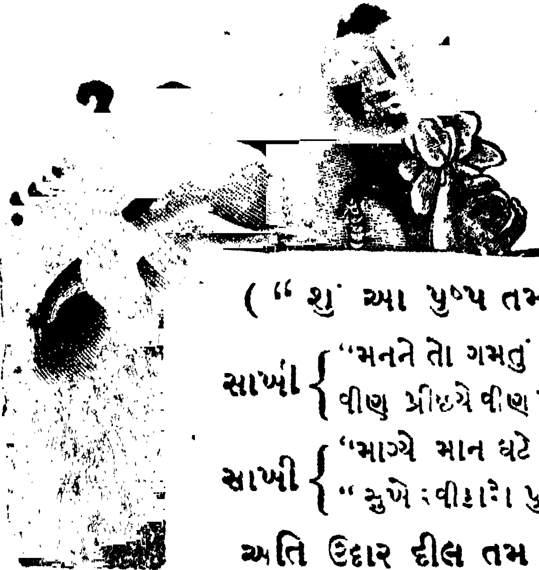
ભરથરી—રાગ-મરશીયા—

હાય, કેમ આ સહેશે ઉજેની રંડાપો, ધણી થઇ છે રાજાજી માફ રાખો
ખાણુ લક્ષ માળવાના છો સ્વામી, કામ કોડીલા રૂપે ન ખામી,
ગૌર અંગે ભભુત શી જામીરે.—હાય, કેમ૦
એક બાજું કૃષ્ણા તમારી રૂએ, અંદ્રકળા ચોધાર નીર ચુએ,
બાપુ સુખે ન આજ કોઇ સુએરે—હાય૦
મેહેલ મેહેલે વિલાપ છાયો છે, પવન શોકનો સબળે વાયો છે;
કળકળતાં બાઇઓ ને ભાઇઓ છેરે—હાય૦
ખાંધે લટકી શી ભગવી ઝોળી, આવ્યા વસ્ત્ર કયાં ગેરૂ ઝબોળી,
હાય હઇડામાં પ્રગટાવી હોળીરે—હાય૦
નથી વિક્રમ ભાઇની કંઇ આશા, કીધાં કરમે એવારે તમાશા;
એણે બીજાં જંગલ કયાંઇ વસાવ્યારે—હાય૦
ધણી નોધારા અમને કરોમાં, આવું અણુધાર્યું પગલું ભરોમાં,
જોગી જીવતાં ચિત્તામાં ધરોમાંરે—હાય૦

વીર કેશરી —રાગ. ગઝલ—

ખરા તે હીંદના સંતાન લડે જે હિંદને કાજે,
લડે જે હિંદને કાજે, મરે જે હિંદને કાજે.
ડુભાતો દેશને દેખી, ચડે વા'રે ઉમંગેથી,
પ્રભુ કે બાદશાહોથી, ઝુજે જે હિંદને કાજે,
ન મોહે માયા મહોબ્બતમાં, ન લોભે માલ દોલતમાં;
જીવન નજર પ્રાણુ સૌ પળમાં, તજે જે હીંદને કાજે.
યતોધર્મસ્તતોજય છે, કરો યાહોમ શો ભય છે;
અમર તે થાય છે નિશ્ચયે, મરે જે હીંદને કાજે,

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

મંજરીએ મનડું મોહ્યું રે,
મન ગમતા મહારાજ—
મારામનગમતામહારાજ
એ શું દીલડું અમ પ્રોયુંરે
મન ગમતા મહારાજ—

(" શું આ પુષ્પ તમને બહુ ગમે છે ? ")

સાખી { "મનને તો ગમતું ઘણું મુખથી કેમ મંગાય,
વીણ પ્રીછ્યે વીણ પારખ્યે, ઘટે માન મુનિરાય

સાખી { "માગ્યે માન ઘટે નહિ, જોતું જ્યાં દાતાર,
" સુખે સ્વીકારો પુષ્પ આ, ધરો કર્ણ મોઝાર.

અતિ ઉદાર દીલ તમ જોયું રે......મનગમતા

ઉદયભાણ— —:═══:—

મન માયાના કરનારારે, જરી જોને તપાસી તારી કાયા,
પુછી જોને તું પંડીત પુરાણારે, કોના અમર છે લેખ લખાણા;
કાચી છે કાયા આ, માટીની માયા, છે માટીના ખેલ બનાયા,
શાણા તો સમજી અલગ થયા, પણ બાલક બીચારા લપટાયા.
લાખોની પાંખો ગઇ છે પીંખાઇ, જેણે મૂંછપર લીંબુ ઠરાયા;
કાળના કો'વાડેથી કોણ બચ્યું છે, ભલે રંક કે હોય મહારાયા,
સંધ્યાના જેવા રંગ સોનેરી, વંધ્યાને લાડ લડાયા;
જોબનને તન ધન તેવા સમજવાં, પાણીમાંના પડછાયા.

લીલાવતી —:═══:—

અરજી સાંભળોને **સરકાર** મુજને ગાંઠતી નથી **ઘરનાર** (એ ટેક).
અગીયાર વાગે **ઉંઘમાંથી** ઉઠી, તરત તડકે જાય;
દાતણ કર્યા વિના **મોગરીને મુળા** ખોળામાં લઇને ખાય—અ.
વાંકું ચુકું બોલી વઢવું ને રડવું, કુચ્યડ **રાંડને** રોજ,
ઘરમાંથી ગોળ ઘી ચોરી ખાવાની, ખોટી પડી છે ખોજ.—અ.
પાડા પાડોશીને ડોશી ડોસાથી, **લડી ચુકી લાખવાર,**
પોતાના બાળકને નિત્ય બઝુડે, મારે મને પણ માર.—અ.
રાખના ઢગલામાં ફેરા પડયા જેવું, રાંડના મોઢાનું રૂપ,
ભુત ભડકામણી ભારે કુભારજા, ભડકી મરૂં છુંરે ભૂપ.—અ.
સુગરીના માળા સરખું છે માથું, વેંત વેંત લાંબા વાળ.
ખણુતાં જુવોના ટોકળા ખેરવે, **પરસેવાની** પડનાળ,—અ.
હોળી-દીવાળીએ ન્હાવાનો નેમ છે, વડી ચતુર છે વહુ,
અંગે ઓઘરાળાને લુગડામાં લીખો, **મારવાડ કેરી** મઉ.—અ.

વીણાવેલી— —:═══:—

કાયા કાચો કુંભ છે, જીવ મુસાફર પાસ,
તારો ત્યાં લગી જાણજે, જ્યાં લગી શ્વાસોશ્વાસ;
સદા સંસારમાં સુખ દુઃખ સરખાં માની લઇએ,
રાખે જેવી રીતે **રામા,** રંગે તેવી રીતે રહીએ.—સદા.

સાખી { પીંપળ પાન ખરંતા હસતી કુંપળીઆં
મુજ વીતી તુજ વીતશે, ધીરી બાપુડીઆં.

દશાના ઢંગ રૂતુના રંગ જેવા દેખી લઇએ—સદા.

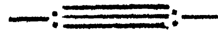
સાખી { કદી મેહલો ને માળીઆ, કોમળ છપ્પર ખાટ;
કોઇ દીન એવો આવશે, ભુખ્યે ન મળશે ભાત—સદા

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —રાગ. ભજન—

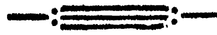
રામ ભજ તું પ્રાણીયા,
તારા ભવની ભાવટ ભાંગશે (૨)
("બોલો રામ સીતા રામ")
પંખીડા જો તું વિચારી-
કર્મ તારા લે સંભારી,
વાસના નઠારી.............
તુને **રૌવરૌવ નર્કે** નાંખશે-રામ
મૂઢ તેં મતિ વિસારી,
મતિ તેવી ગતિ તારી,
ઉડજે સંભારી તારી-
કાયા કંચનની થશે-રામ.

અરૂણોદય

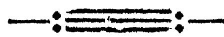
તમે જો જો ન વાયદા વીતાવજો,
પીયુ પહેલી **પેસેંજરમાં** આવજો;
હાર તોરાથી **સ્વાગત્** શોભાવજોરે—પીયું.
શિલ્કની કીનાર કોઇક **વાયલ** આછેરાં,
કોઇક નવા નાટકના અચ્છાં **ઓપેરા.**
થોડા **હેડનબીલ** હેર ઓઇલનાં લાવજોરે—પીયું
એક **હારમોન્યમ** પેરીસનું લાવજોરે,
આવવાનો તાર મને આગળથી આપજોરે.
તમે સામા સ્ટેશન પર સીધાવજો—પીયું.

બલીરાજા.

વશ કીધો તેં વીર મારો, જે ગુણીયલ ને બહુ સારો,
નથી વાંક જરા કાંઇ **મારો નણદલ** તમ **વીર** ઠગારો;
રંગ મહેલમાં હતી **એકલી** આવી અડપલું કરી ગયા,
ચુંબન કરી, ભરી **અંક** મીલાવી. મોહન મનડું હરી ગયા.—નથી.
વસંત-જોબન ફુલવાડીમાં ભુલો પડી ગયો ભમરો.
લાલચ આપી તેં લલચાવ્યો, બંધુ ડાહયો ડમરો—વશ.
શરમાળે મને સાન કરીને **કંચુકીની** કશ **છોડી,**
હૃદય-ધરાપર થન થન નાચ્યા, લાજ શરમ સૌ તોડી—નથી.
વદન **ચન્દ્ર** છબી **રતી** લજાવે, ભ્રકુટી **કામણગારી,**
બંધુ મારો સરળ હૃદયનો **કળા** અજબ છે તારી—વશ.

વિણાવેલી—

અરે શું માનવનો **અભિમાન** પલકમાં ટળી જશેરે,
ખરે જેમ **પીપળ** ઉપર **પાન**-પલકમાં ખરી જશેરે.
પલકમાં ખરી જશેરે-માટીમાં મળી જશેરે—અરે૦
ઘડી જીવતરમાં ઘડી એક સુખની ના......રે નથી;
મૂઢ મમતમાં તોયે મરતા આ અ......રે મથી.
પામર નર નાદાન......અરે શું.

સાખી { "કાયા કલેવર કારમું, છે ગંદકીનો ધાડવો;"
"સમજુ જને સમજી જઇ, અભિમાનને વણસાડવો."

સાખી { "અભિમાન ફણિધરને નહિ. દુધ પાઇને પેધાડવો,"
"રાવણ સરિખા રાજવીએ. લાધો નથી કઇ લાડવો."

માલતી-માધવ. —:═══:—

નાનકડી નાજુક નાર, બહુ **નાનકડી,** બહુ **નાનકડી.**
મારા લાલાની છું લાડકડી (૨) છું લાડકડી (૩)
આંખ તણે મટકે પટકું છું લાલને-
નાની શું સમજે વ્હાલાના વહાલને
(હું તો બધુંએ સમજું છું)
જાણી ભોળો **ભરથાર,** તું બહુ માથે ચડી (૩) **નાનકડી.**

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ. રાગ-ભજન.

આ તારાં વચનો સારાં, સ્નેહે સાંભળતાં.
શાન્તિ પામ્યું મન મારૂં રે આજે—આ.
જગની જંજાળમાંથી બાળતો બચાવ્યોજી,
ધન્ય ગુરૂ **ચીન્તામણી,** ધારૂં રે આજે!
-ભક્તિ ભગવાન કેરી કરતાં હમેશાંજી.
થવાનું ત્વરાએ શુભ તારૂં રે શાણા-આ તારાં,

વીર કેશરી —:═══:—

આપ પાપડવાડીમાં પધારજો **લ્હેરીલાલ,**
મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે.
રંગરંગીલા ચાલ મારી પાડોસમાં **તુલસી** કયારાનું **નિશાન** છે?
છજામાં! તુલસીના ઝાડનું નિશાન છે—લ્હેરીલાલ.
અખંડ અને અભંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો.
હડતાવાળાનું તોફાન છે. જ્યાં હડતાવાળાનું તોફાન છે-લ્હેરીલાલ.
જોખમ ભરેલું. કામ પુરી પંચાત છે, ધારતી છે! આફતમાં
જાન છે, મારા બાપ ધારતી છે-લ્હેરીલાલ.

સંગીત લીલાવતી —:═══:—

લાજ છોડી છેક તેં છકેલ છોકરા, બાપની તેં આબરૂના કાંકરા કર્યા.
આવી છે દીવાળી હોળી હૃદયામાં બળે, જઉં છું. વહુને
તેડવા પણ દાંડા શા વળે. લા.
સે–સાસરામાં જાણે છે જમાઇને સહુ,માટે નહિ મોકલે વેવાઇ તો વહુ. લા.
સ–કરવાને વીવેક લોક લાજથી જવું..........................
જો–ગાડી લાગ્યો ખોટી કયાં સુધી થવું.

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ —રાગ-ભજન—

દાસ પરે દયા લાવોરે, દયાળુ દેવા, દાસ પરે, દયા લાવો–ટેક.
સંસાર સંબંધ ત્રોડી જીવ આપ ચરણે જોડી,
હુંતો બની બેઠો, બાવો બાવોરે—દયાળુ.
આંખો વિના સંકટ આવું, ખાડામાં ગોથા ખાઉં,
વા'રે–અવિનાશી આવો આવોરે—દયાળુ.

બલીરાજા —:═══:—

આનંદ મંગળ ગાઓ પરણાવી લેશું લ્હાવો,
મારી વેવણ રસીલી જોડી શોભશે ?
નિરખી કન્યા કહેશો, મુખ જોઇ તાકી રહેશો–મારી.
વાહ ઠીક મળ્યું છે ટાણું, એક લુલું ને બીજું કાણું;
મળી વેવાઇને વેવાણું ફેરવોને ઝટ–આનંદ.
ફેડાકિયા તમે જોશો, હોળીને દહાડે રોશો;
કેવી જાન જોડી હું આવું, દુનિયામાં ડંકો વાગશે–આનંદ.
તડાકીયા કહું તમને, અતિ ઉમેદ મનમાં અમને,
વાજાં વગડાવું જો જો, ફેરશુરામનો ફડાકો–આનંદ

(મુંબઇની ઇમીટેશન શેઠાણી !) રાગ-ગઝલ—

તમે મુંબઇ વિષે આવ્યા, નિહાળી સર્વ હરખાયા
છતાં સાહેબ ઓ મ્હારા ! જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
અહા ! મુંબઇની અલબેલી ! છકેલી કંઈક સુધરેલી,
લટકતી લાજને મેલી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
ફરે છે કંથ ઉધરાણી, લખે નામુ નયનતાણી
છતાં કહેવાય "શેઠાણી" જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
પતિ પરદેશમાં આ'વે, પ્રિયાને પાસ તેડાવે;
પછી વહુ પાંખ ફફડાવે, જુવો મુંબઇની શેઠાણી ?
સ્વદેશે કામ સૌ કરતી, ખુશીથી ખાંડતી દળતી;
હવે રામા વિના રડતી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
ઘરે સસરો અને સાસુ ખરચ વિણુ ખેરવે આંસુ
જમે વહુ મિષ્ટ ફરમાસુ જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
કુવેથી ખેંચતી પાણી, નણંદની સાચવે ભાણી
હવે થઇ રાયની રાણી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
ઘણી મુંબઇ તણી નારી બતાવે ઠાઠ બસ ભારી
ભલે વર થાય ભીખારી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
બને મુંબઇની શેઠાણી કરે પઇસા તણું પાણી
રળે વર ટાંટીઆ તાણી જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ;
પતિ શીતેર લાવે છે, સકળ પત્ની ઉડાવે છે,
છતાં દેવું કરાવે છે, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
વસાવે નવનવી સાડી, ફુલેલી ફેન્સી ચોળી;
ખરીદે બુટની જોડી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?

સુવાસિત તેલને અતર, રૂમાલો રાખતી સતર,
ગણે છે કોણ ત્યાં ગણતર ! જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
કબાટો કે ત્રીજોરી ના–છતાં દશબાર ચાવીના;
રૂપાના રાખતી ઝુડા, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
જશે નાટક તમાસામાં અગર સરકસ–સીનેમામાં;
ગણે મ્હોટાઈ ભપકામાં જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
સદા નરવી રહે નાડી, જતાં કંઇ જોઇશે ગાડી;
જશે લટકો કરી લાડી, જુઓ મુંબઈ શેઠાણી ?
કરે ઘરકામ સૌ ઘાટી—પદ્મણી પાલવે જાતી;
અહા ? હોંસે હવા ખાતી, જુઓ મુંબઇની શેઠાણી ?
નથી નારી સકળ એવી, સતી કંઇ છે સીતા જેવી;
દયા સૌભાગ્યની દેવી, અસલ છે એજ શેઠાણી ?
નકલ કરનાર શેઠાણી ? સુણી ના કોપશો વાણી;
હશે પરમાર્થિ ને શાણી, ખરી મુંબઇની શેઠાણી ?
અપંગો પર દયા આણી, દુ:ખીના દર્દને જાણી;
મદદ દેતાં ન અચકાણી ! અહાહા ! એજ શેઠાણી ?
સ્થિતિ સ્વામી તણી જાણી; વીના "ઘાટી" ન ગભરાણી;
શિયવંતી વિનયવાળી, ગુણી ગૃહરાજ્યની રાણી ?
("રા. મણીકાન્ત"ની કાવ્યમાળામાંથી)

બિલ્વમંગળ ઉર્ફે સુરદાસ–રાગ. ભજન–

વિષય વાત મમ તાજી તજીને, કૃષ્ણ ભજન તું કરવા દે,
અધમપણાને અળગ રાખી, ભંડાર ભકિતના ભરવા દે,
નટવર નામનું નામ મળ્યું છે. તો ભવસાગર તરવા દે !
નાશવંત નર નામ છોડીને અક્ષય વરને વરવા દે–વિષય

રાજા જશવન્તસિંહ —રાગ. કવ્વાલી—

અમર આત્મા અમારો છે. મરણ દરકાર શા માટે!
મરી જાણે જે જન્મીને, જીવન દરકાર શા માટે!
જગતમાં પ્રાણી કે મરતાં-મરીને-જન્મતાં પાછાં,
બધાં ઘટમાળમાં ફરતાં, પછી તકરાર શા માટે!
ચૂકયો જે લક્ષ જીવનનું ગયો તે જીંદગી હારી.
જીવ્યો તે ના જીવ્યો જગમાં, જીવનને ભાર શા માટે.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

માલીકના બાળક સૌ, માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)
કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના સૌ બાજી એને હાથ-
ઋણાનુબંધે આવી મળતું, ખાવ્યું નવ કોઇનાથી ખળતું
જગત માત્ર તેને આધીન છે. અનાથના જે નાથ
નહિ પીંડ આ પોતા તણો, પોતાનું કંઇ ના જાણવું
સોએ શુભાશુભ કર્મને પોતા તણુંજ પ્રમાણવું-જગત.

બોલતો કાગળ —:═══:—

રંગી, આ દુન્યા. નારંગીએ, રંગી, તે રંગી બેરંગી, દુન્યા દોરંગી...રંગી.
સાગર પાણી શીતળમાં, વડવાનળ તેનાતળમાં, આગને પાણી બન્યા સંગી
આ આજે અંગી મનાતાં, કાલે ભુજંગી થાતાં
કોણ ભુજંગી...કોણ અંગી...રંગી...
વાયુ જે દીપક ઠારે, આગને એજ વધારે;
પ્રભુની પ્રભુતા દોરંગી...રંગી આ દુનીઆ...

ઓડાણો. —કબીર ભજન—

તારી ધીરે ગાડી હાંકારે, મેરામણ ગાડીવાળા,
તારી મજરે ગાડી હાંકારે, મેરામણ ગાડીવાળા;
ઘોડા છુટયા થાનશે, પીછે પડી પોકાર,
દશ દરવાજા બંદ હુવા, તોબી નીકળ ગયા અસ્વાર–તારી૦
ગંગા કીનારે ઘર કરી, અને નહાવો નીરમળ નિર,
આપ્યા વિના શું પામીએ, તે કહી ગયા દાસ કબીર–તારી૦

'સવધ્ય. —:═══:—

ાનુડા તારી કામણ કરનારી, વ્રજમાં વાંસલડી વાગી,
ડી ને વળી મોહક, મન વશ કરનારી—વ્રજમાં.
ન વશ કરનારી, સ્વર સુણતાં લાગે સુખકારી;
' ઘેલી, (૨) તમ વિણુ થઈ છું ગિરધારી—વ્રજમાં.

ભષ્મ પીતામહ. —:═══:—

ખમના દરદો જખમી જાણેરે, વિણુ-જખમી શું જાણે.
રદના ઘા તો મરદ વખાણે, કાયર શું જાણે.
ેા બાઈજી............................કાયર શું જાણે;
માર્ગ સ્વાદમાં કોકીલ માણે મેના દાડમ દાણે,
રખી હરખી હંસ કમળના કોમળ તંતુ તાણેરે;
ગલા શું જાણે..............ઓ બાઈજી.........જ૦
તિ-પત્ની માણે રતીરસમાં કામદેવને બાણે,
ં સમજે તે જોગી જન્મનાં, જે જગ મીથ્યા જાણેરે;
ાણે તે જાણે..............ઓ બાઈજી.........જ.

ારાટપર્વ, રાગ-ભજન.

ાયા માયા કોઇકી નાહીં ભાઇ, સબ કહેતે હય અપની અપની.
ત્ય જુગમેં હરિશ્ચંદ્ર ભયે રાજા, સત્યકી સત્ય કહી,
ેક સત્ય કે કારને ઉને કાયા—બેચ દહી?
ેતામે રાવણ ભયે રાજા કંચન કોટ સહી,
ેક લક્ષ પુત્ર, સવા લખ ન્નાતી, વાકો લકડી નાહીં મીલી?
ાન વાયુ જબ ઉડ ગયા તનસે, માયાભી મીટ ગઈ,
સ દુનીયામેં વોહી નર ભુલા. જીસને કાયા અપની કહી.

બળીરાજા. —:═══:—

છોને કહેતા છકેલી રંગીલા મને છોને કહેતા છકેલી,
હું તો જોબનમાં ઘેલી બનેલી—રંગીલાં મને૦
બાગબગીચાની સહેલ બહુ સુંદર, જાણે શું ઘરમાં ગોંધેલી,
બદામી હલવોને ઘારી જલેબી. તાજી તાજી ખાઉં પહેલી-રંગીલા.
સાટીનની સાડીઓ કસબી ભરેલી કોર, સ્વપ્ને નહિ કોઇએ દીઠેલી;
પોલકાને ચોળીઓનો પાર નહિ મારે, લટકેથી લુટી લાવેલી-રંગીલા.
નવસેરા હાર સાચા મોતીના સુંદર, બંગડીઓ માણેક મઢેલી;
લુમણાને ઝુમણાં લાડવાઇ પહેરતી. વિદ્યા હું પાકી ભણેલી-રંગીલા.

સુર્યકુમારી —:═══:—

સોહામણી સ્વર્ગની વાટ, એક દીન શોહાવજો હોરાજ,
રસિલા અમરાપુરીના ઘાટ, એક દીન શોહાવજો હોરાજ.
મૃત્યુ લોકનાં મનુષ્ય કયાં-કયાં અમરાપુરી ઘાટ,
અઘટીત-કહો એ કેમ બને, વસમી વીકટ એ વાટ
મુગટમણી તમે રાજસદનના, પારીજાતક તમે નંદનવનના;
રાજવંશી દેવાંશી રસીકવર, પ્રિતજ્યોત પ્રકટાવી પરસ્પર.
મેળવવા અંતરમાં અતર, સ્વર્ગ અમારૂં સોહાવજો હોરાજ.

રાજા શંભાજી. —રાગ-ભજન-ઉસ્તદી.—

રાજા તોરા ડુંગરીઆ પર, બોલે ઝીણા મોર.
મોર જો બોલે પપૈયા બોલે, કોયલ કરેરે કલશોર (૨)-રાજા.
આઝમ રાત વીજલડી ચમકે. છાંઇ ઘટા શી ઘનઘોર (૩)-રાજા.

સાખી { કોકિલ કલરવ તું કરી, બળતીને નવ બાળ,
હું સુતી પિયુ વિરહમાં, હૈડે ઉઠે ઝાળ.

બાઇ 'મીરાં"કહે પ્રભુ ગીરધરનાગર, તું મારા ચિતડાનો ચોર-રાજા.

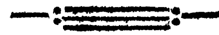
ભજનામૃત. **—રાગ. ભજન મીરાંબાઈકૃત—**

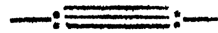
બલીહારી રસીયા ગીરધારી,
સુંદર શ્યામ હો તજી અમને.
મથુરાંના વાસી, આવા ન બનીયેજી.
વાંસલડી વાગે એહવા ભણુનારા વાગેને,
વૃજ વાટ લાગે ખારી,-સુંદર
જમુનાને કાંઠે વાહલા ખાવાને દોડેને,
અકળાવી દે છે મુને ભારી.
વૃંદાવનકેરી શોભા, તમવીણુ અમનેનો
નવ લાગે હવે સારી-સુંદર
ગોવરધન તોળ્યો વ્હાલા ટચલી
આંગળીયેને અમપર ઢાળ્યો ગીરધારી.
મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણુ, શુદ્ધ પ્રભુ લેજો માહરી-સુંદર

અરૂણોદય. **—: આબાદીનો ઉપાય :—**

ચાહો જો ભારતના સંતાન, જગતમાં ભારત આબાદી
..............................—તમે અંગે ધરો ખાદી.
દેશ ઉદયની તજો નિરાશા, હવે બનો આશાવાદી,
વિદેશીના તમે મોહ તજ્યાં નહી, કરી દેશની બરબાદી,
કલંક કાળા દુર કરો એ, પાવન કર પહેરો ખાદી.
"આ દેશ ભારત વર્ષ છે, જ્યાં પ્રથમ અરૂણોદય થયો,"
"અસ્તાચળે તમ ભાગ્યનો. ભાનુ અરે આજે ગયો."
"પ્રાચીનકળા મંદીર તમારૂં, તેજ હીણુ દેખાય છે,"
"કારણુ તમારી સંપતિ, પરદેશમાં વહી જાય છે."
લોકમાન્યના વીર વ્રતની, કંઇ ધરો ઉરમાં યાદી,-તમે અંગે.

એકજ ભુલ

મને ભોળીને ભરમાવીરે મા, કેમ કરૂં ?
અણસમજુને ફોસલાવીરે મા, કેમ કરૂં ?
મારી પાસે પાસે આવે, છાની વાતો સંભળાવે,
મારૂં દીલ લલચાવે, પેલો ગરજી !
પ્યારી કહીને બોલાવે, એની પાસે કેમ ફાવે,
એ તો સાંભળે ન એકે, મારી અરજી;
છાતીમાં–તો અરરરરરર અરરરરરરરર થાયરે. મા કેમ કરૂં–મને
એના મોઢાંથી મીઠાશ એ તો જાણે નાગપાસ,
પછી હોય કે ન હોય મારી મરજી;
કરે પરાણે એ પ્રીત, એતે કયાંની હશે રીત ?
થઇ બેશે ધરાર મારો વરજી ?

પૃથ્વી પુત્ર

માળ મોતીડાની મોંઘી મંગાવજો,
કંથ કોડીલા કંઠે પહેરાવજો.
ચોળી કુસુંબી રંગે રંગાવજો—માળ.
સાડી સુંદર શરીરે સોહાવજો.
હોંસિલા હીરાની બંગડી બનાવજો.
કોમળ કર કુંદનને કંકણ દીપાવજો,
હાર હીરા માણેકે મઢાવજો.—માળ.
નીત્ય મીષ્ટ ભોજનીયાં ભાવે જમાડજો,
આછાં આછાં ફુલડાંની વેણી ગુંથાવજો.
સદન વીજળીની જ્યોતે સોહાવજો.
મીઠાં જોબનનાં જાંબુ ખવરાવજો.—માળ.

અશ્રુમતી. —રાગ-ગરબો—

શું નટવર વસંત થેઈ થેઇ નાચી રહ્યો.
નાચી રહ્યો જગ નચાવી રહ્યો—શું૦

સાખી { કોયલ મધુર મોરલી બની, છેડે નટવર કા'ન,
વિરહ ઘેલી ગોપી ઘણું, તજી નિકળી અભિમાન.

રસિઆ વિનાની બની બાળ. ઓ બ્હાવરી,
વેણું વસંત ચિત્ત વિંધી ગયો-શું૦

સાખી { શીતળ સુખકર પવનની લ્હેર ઘુમે ચોપાસ,
જાણું રાધા કૃષ્ણજી રાસ રમે છે ખાસ.

વિધ વિધ પંખીના વેણુ. ઘુઘરા ધમકે રે.
મહિ મહિં મેનાના નાદ. ઝાંઝર ઝમકે રે

સાખી { નવપલ્લવ વાઘો ધરી પચરંગી શીર પાઘ,
ફાગ લાગ સાધી રમે, મદનરાજ મહાભાગ્ય,

લ્હેરી લાલાથી રમે લલનાઓ લાડમાં,
પ્રતિ ગુલાલ લાલ છાઇ ગયો-શું૦

છત્રવિજય —:≡≡≡:—

આશીષ બાપુ આપો, અહીંઆથી વંજો માપો
મારા રાજા ચાલાકી આનું નામ છે—
તાલ કેવો કીધો? ભગલા દગો તેં દીધો;
આ સિંહ તણો ચાલાકીથી શીકાર પડાવી લીધો.—મારા૦
ભોમ લાગ્યા મારા. મેં ભગલાને ઘરમાં ઘાલ્યો.
ગોટાળો ગંભીર કર્યો, ને ભુલભુલ આ લઈ ચાલ્યો.
(વાહરે મારા વ્હાલા-લટકાળા હેકેરી લાલા)
કેશર શીદ કરો છો ચાળા? તમને લઈ જાય મોટરવાળા—મારા૦

અરૂણોદય. --રાગ-ગઝલ-કવ્વાલી.

વ્હાલા કહું વહેવારના, બે વાત આ અમૂલ છે,
અભીમાનથી ન સાંભળો તો, આ તમારી ભૂલ છે!
મન માન્યું મળતું નથી, કોઇને બધુય સંસારમાં,
ખામીમાં ખામી ખોળવી. એ તો તમારી ભૂલ છે.
કાળા છીએ રંગે અમે પણ, કાળજાં-કાળા નથી,
તેનીય કીંમત ના કરો તો, આ તમારી ભૂલ છે.
છોડી અમે શ્રી રામને, જપીએ તમારા નામને,
તોએ ન રાખો નેડલો, તો જીવતર અમારૂં ધુળ છે.
મીઠા અમી આપો નહીં, તો ચાહ—એ શા કામનો,
ચા' પાઈ બાળો કાળજાં, એ તો તમારી ભૂલ છે.

માલતી માધવ. —:≡≡≡:—

ભાભી મારાં ડાહ્યાં ડમરાં, શા માટે શરમાવો, તમે શા માટે રીશાવો,
ઓ નાની નણદલ આવો.........આ કોણ?.........તારો પ્રાણ?
હવે શા માટે શરમાવો (૨).........ઓ.........

આનંદ લહરી. —:═══:—

હું છું નખરાળી નાર, સામું ન જોશો લગાર-હું છું
નખરાંએ કઇકને ઘાયલ કર્યા છે. મૂર્છા પામ્યા છે હજાર-હું છું.
વાંકી ભ્રમ્મર મ્હારી કામણગારી, નેણુ જાણેખંજરનીધાર-હું છું
સ્હામું જોશો તો પોક મુકી રોશો. બનશો બેઅક્કલ ગમાર-હું છું

અહલ્યાબાઇ. —:═══:—

મને એવો પરણ્યો ભાવે, બોલ્યું સાંખે લાડ લડાવે,
નોકર થઇને નમનો આવે. લાગે **પાય, પાય, પાય,**
મનગમતાં વસ્ત્રો લાવે, હીરા મોતીડા મંગાવે.
પ્રેમે પ્રીતિરસ પીવડાવે ચિતડું ચાય, ચાય, ચાય,
મીઠી બંસીહું-એ મણીધર, મધુર નાદપર ડોલે,
નયન ઇશારે **થનથન** નાચે ખમા, ખમા, કહી બોલે,
નમનો જાય, જાય, જાય,

ભલે મેઘ એ હોય શ્યામ હું-વીજળી થોડી થોડી,
કામણગારો કૃષ્ણ, ગણીને, બનું રાધીકા ગોરી-જોડી-
જુગતી થાય, થાય, થાય.

ધોળે દિવસે રાત કહું તો. "હાજી હા" જે કરતો.
બની દીવાનો રૂપ રંગમાં પાછળ પાછળ ફરતો,
'હુંક-હોવે" ધણી તો તેવો જોઇએ લાગે **પાય, પાય, પાય,**

વીર કુણાલ. —:═══:—

હું મદમાતી, **ભુલામણીને** નામે પંકાતી,
કોઇ લ્હેરી જોઇ લજવાતી, હું લચક છબી લેખાતી.
ભર જોબનમાં ઝોલાં ખાતી, દેવ દર્શને જાતી,
નીરખી કૈકની **અંતરકળીઓ, ખીલીને કરમાતી**, રસથી છલકે મુઇ છાતી.

સુકન્યા સાવિત્રી—(યમ સાવિત્રી સંવાદ)

શામાટે શ્રમ કરે, સતિ તુજ પતિભક્તિ સાચી (૨) હવે મુકી વળ તું પાછી (૨)
સાવિત્રી—સજ્જન કેરાં સાથમાં, મેં ડગ ભરીયાં સાત,
મિત્ર ભાવે સુણજો હવે, આ દીન વનીતાની વાત.
ધર્મ જે વેદ પુરાણે ભણીયો, મુખ્ય ધર્મ ગૃહસ્થાશ્રમ ગણીયો,
કૃપાનાથ મમ, પ્રાણનાથ શું રહી વૃતી સાચી (૨) વળું મહારાજ કયમ પાછી (૨)
યમ—સુણી વિવેક ભરી મૃદુ વાણી, થયો પ્રસન્ન અતિ મન શાણી,
સત્યવાનના જીવિત વિનાં, કાંઈ—ઇચ્છીત વર યાચી, (૨) હવે—
સાવિત્રી—મહારાજ ! (મારાં અંધ સાસુ સુશ્વર દેખતાં થાય.)
યમ—તથાસ્તુ! ભાગ્યવતી તું અતિદુરઆવી, થાય કોથી મિથ્યા નવ ભાવી—શા૦
સાવિત્રી—પતિ સમીપ શ્રમ નહી જરી. જ્યાં જાએ મમ નાથ,
તપશ્ચત આપકૃપા વડે ત્યાં આવું તમ સાથ, સંગત સજ્જન તણી નથી સોંઘી,
મૈત્રી સંતપુરૂષની મોંઘી, કૃપાનાથ મમ પ્રાણ નાથ શું રહી વૃતિરાચી (૨)વળુ
યમ—અર્થ યુકત સંભાષણ તારૂં બુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનારૂં,
સત્યવાનના જીવીત વીના, કાંઈ—ઇચ્છીત વર યાચી—હવે.
સાવિત્રી મહારાજ(મહારાબુદ્ધિશાળીસસરાજીનેપાછુંરાજય પ્રાપ્તથાય)
યમ—તથાસ્તુ ! ઉત્તમ વર બે આપ્યાં ભાવે હજી પ્રેમદા પુંઠળ આવે—શા૦
સાવિત્રી—સુપાત્ર જન કરતાં કદી, સુપાત્રોનું સનમાન,
સાધુ, તો દુશ્મન તણું, પણ સાધે કલ્યાણ.
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું, રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વળું,
યમ—શિતળ વચન સુધાસમ તારા, તૃષા તૃષાતુરની હરનારાં,
સત્યવાનના જીવીત વિના, કાંઈ—ઈચ્છીત વર યાચી—હવે.
સાવિત્રી—મહારાજ! (મારા પિતાના કુળની વૃદ્ધી કરનાર મારે સો ભાઈ થાય.)
યમ—તથાસ્તુ. સાસરીયાનું માન વધાર્યું, પીયરતણું પણ કાજ સુધાર્યું—શા.
સાવિત્રી—પર દુઃખે દુખીયા બને, દુઃખદ હૃદય વિશ્રામ,
....ભરસો ભારે સંતનો, કરવાનું શુભ કામ.

સ્વજન માંહી વિશ્વાસ નવ લાવે, સજ્જન ઘર મુકતું સૌ આવે,
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વણું.
યમ—મધુરાં નવીન વચન સંભળાવ્યા, અતિશય તે મારે મન ભાવ્યાં.
સત્યવાનનાં જીવીત વીનાં, કાંઇ—ઈચ્છીત વર માગી. (૨) હવે.
સાવિત્રી—મહારાજ ! (મને મારા સ્વામીથી ઔરસ સો પુત્ર થાય.)
યમ—તથાસ્તુ ! ઘટે ના થાવું યતિ, વર લોભી, તજી પુંઠ હવે
જા અહીં થોભી શા૦
સાવિત્રી—સ્વધર્મ વ્હાલો સાધુને, જે ચુકે નવ લગાર,
સાંપ્રત ભુત ભવિષ્યની, ગતિ તણાં આધાર.
સજ્જન ફરે ન આશા આપી, બોલ્યું અબોલ્યું ન કરે કદાપી.
કૃપાનાથ મમ પ્રાણનાથ શું રહી વૃત્તી રાચી. (૨) વણું.
યમ—અમુલ્ય તારાં વચન વિચારી, વાધે તુજમા ભકિત મારી,
ભગવતી છેલ્લું ઉત્તમ અનુપમ, ઇચ્છીત વર યાચી. (૨) હવે.
સાવિત્રી—પુત્ર તણું મુજને દીધું, પ્રભુ આપે વરદાન,
જીવત દાન દઈ જીવનને, સત્ય કરો ભગવાન.................!!!

મુદ્રા પ્રતાપ. —:═══:—

બહુ ધીરજના ફળ મીઠાં બેન, ધીરજના ફળ મીઠાં છે;
કહે ઋતુ વિણ ફળ કયાં દીઠાં બેન ઋતુ વિણ ફળ કયાં દીઠાં છે.
તરૂવર તહાં તરૂવરની છાયા, કંથ તહાં કામનીની કાયા;
જન બહુ મથન કરીને થાકે, ઉતાવળે આંબા નવ પાકે.
મન કરીએ ન અજીડાં........બેન—ધીરજ.

માલતી માધવ. —:═══:—

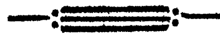
લ્યો સુંદરી સુમનની માળા, જઇ કહેજો પ્રણામ હમારા,
માળા નહિ પણ વરમાળા, સુંદર વર એ...શરમાળા.
મુખ દર્શનથી મન ચોરી (૨) ચિત હરી ગઈ બાળ ચકોરી,
તમે કિશોર એ નવલ કિશોરી, મટકે મોઢાં મટકાળા...લ્યો.

શ્રી ભોલાભગત કૃત. —ચાબખો રાગ ભજન—

મુરખે નાર કુભારજા આણી, એનું ઘર કર્યું ધુળધાણી.–ટેક.
પાંચ મણની લાપસી ભરડી મણની ભુંજી ધાણી;
ઘી'નાં ઘાડવા ઢોળી નાંખ્યા, દુધમાં નાંખ્યું પાણી–મુરખે.
વાર પરબે વઢવાડ કરેને, કલેશ કરે જાણી જાણી;
છોકરાંને માથે છણકાં કરેને, ચૂંટીઓ લે તાણી તાણી–મુરખે.
ખરે બપોરે રસોઇ નીપજાવેને રાતે જાતી પાણી;
છોકરાંને મારી મારી સુવાડે ઓલાવા રાત જાણી–મુરખે.
ટાઢું શીળું કંથ આગળ ઝાંસે, મરે જ્યારે ભૂત તાણી;
સાંજ પડે ઘેર ભટકીને આવી, ઉપર જાતાં રીશાણી–મુરખે.
પટીયા પાડી આંખ આંજી આડડે, સાસરે પીયર ન સમાણી;
"ભોજો ભગત" કહે ગુરૂ પ્રતાપે; ઉતરેલ નાર શીદ આણી–

પૃથ્વી પુત્ર. —રાગ–કવ્વાલી.—

લોકો કહે છે કૃષ્ણ કર્તા, અકર્તા સાક્ષાત છે;
તો ધ્યાન દઇને સાંભળો. આ અજાયબીની વાત છે.
ખાંડવને બાળ્યું અર્જુને લંકા હતી સોના તણી.
હનુમાનજીને પૂછડે, ત્યાં આદર્યો ઉત્પાત છે.
બાળ્યો નકામો કામને, બેભાનમાં શ્રી શંકરે,
દારિદ્ર જગનું બાળવા ના કોઈની તાકાત છે.
આ કોલસાનો ભેદ એ, દારિદ્ર બાળો દેશનું;
જો કૃષ્ણથી એ ના બળ્યું તો અજાયબીની વાત છે.
બ્રહ્સ્પતિ સમ વિદ્વતામાં, વિપ્ર આ સાક્ષાત છે,
ઉલટા તણું સુલટું કર્યું, એ અજાયબીની વાત છે.

ઉદય-ભાણુ.

રસીયો રસીલી ચાંદની તોં—
સમો સાંધી,
તજી સઘળી ઉપાધિ, ગયાં—
ઉપવનમાં
ગુપચુપ વાતો કરે,
નેન ના ઇશારા કરે,
સંગે હસે હરે ફરે રંગ—
ધુનમાં—(પછી),
પળમાં રીસાયા છે રસીલા,
ભાન ભૂલી ભામિની—
માનતા મોહન નથી, હાથે પગે થઇ માનુની.
વેળા રસીલા વહી જશે, પસ્તાવો પાછળથી થશે,
માન મોહન! માન જાશે કાળ કાંણી રહી જશે.
તું માન ભલે ના માન મને પરવા નહિ,
જીવજાન તને નહિ અલગ કરૂં તનથી;
પ્રીત વચન વીણા રચના રસીયા મન વસીયા મારેજી—

સંસાર નૌકા. —રાગ. ઉસ્તાદી—

શ્યામ ઝુલે હીંડોળા કુંજન બનમે! કુંજન બનમે મધુ બનમે.
લતાએં—પુષ્પોકો, ઝુલેમે ક્યા ઝુલાતી હંએ?
પવનકે ઝોંકોમે કયેસી સુગંધ આતી હંએ?
ચમનમેં ઝુકતે શાખેં સમા દીખાતી હંએ?
મદનકો ગોદમે લેકર, એહ સબ રમાતી હંએ?
બસ ગઈ સાવરો સુરત એહ નયનમે?—શ્યામ૦

સાગર સરીતા. —:═══:—

કુંવારૂં રહેવુંજ ઘણુંજ સારૂ બળ્યું પરણવાનું કાકાજી બળ્યું પરણવાનું,
સારો ધણી જો નહીં મળે તો જુગ જુગ રડવાનું;
કાકાજી જુગ જુગ રડવાનું.
પ્રેમથી રમાડું તને વ્હાલી હંમેશાં, ખાલી તુ શીદ અકળાય;
ઓ વ્હાલી ખાલી તું શીદ અકળાય;
વાણીયા દીકરા મુંગો મરી રહે, નહીં તો ફજેતો થાય;
ઓ કાકા તમારૂં નખ્ખોદ જાય.
મેનાં તું ક્યારે હવે મારી થાય..... નહીં તો......કુંવારૂં૦

સુરદાસ કૃત. —ભજન–રાગ–પદ—

કેવું તે થાશે વહાણું, ઘેલા પ્રાણી કેવું તે વાશે વહાણું–(ટેક)
લાડીને લાવું ને પુત્ર પરણવું, કાલની વાત ન જાણું–ઘેલા,
બળીરાજા કહે લેઉં ઈન્દ્રાસન, યજ્ઞ કીધા નવ્વાણું–ઘેલા.
જગત જુગદીશ ના ઓળખ્યા, એણે–ક્ષણું એક ન રહેવાણું–ઘેલા.
કાયા જુઠી માયારે જુઠી, જુઠું તે ઘર કેરૂ નાણું–ઘેલા.
“સુરદાસ” કહે તમે હરી ભજી લ્યો, ઓચિતુ આવશે આણું–ઘેલા.

સત્ય પ્રકાશ —:═══:—

બાઈ હું તો પરણી તોય કુંવારી;
મને મળ્યો વૃદ્ધ ભરથાર, મારો એળે ગયો અવતાર–બાઈ.
સાસુ સતાવે નણંદ ડરાવે મ્હેણાં સહુ સંભળાવે.
કજોડલાની કહાણી કહી મને પાડોશણ શરમાવે.–બાઈ.
કુવે તળાવે પાણી જાઉં ત્યાં લોકો પાછળ આવે.
“નવી કાકી ક્યાં ચાલ્યાં” કહીને, પીટયા મને બોલાવે–બાઈ

સુરદાસ. —રાગ. ભજન–પદ—

નાથ કેસે ગજકો બંધ છુડાયો,
પ્રભુ એહી અચરજ મોહે
આયો–ના.
ગજ ઓર ગ્રાહ લડત જલ
ભીતર,
લડત લડત ગજ હાર્યો,
જવભર શુંઢ રહી જલ ઉપર,
તબ હરી નામ પુકાર્યો–ના.
સવરીકે બોર સુદામાકે,
તાંદુલ,રૂચી રૂચીભોગલગાયો,
દુર્યોધનકો મેવો ત્યાગી,
ભાજી વિદુર ઘર પાયો–ના.
પેઠ પાતાળ કાળી નાગ,
નાથ્યો કૃષ્ણ પર નૃત્ય કરાયો.
ગારી ગોવરધન કરપરધારી,
નંદ ઘર લાલ કહાયા–ના.

અગાસુર માર્યો, બગાસુર માર્યો. દાવાનળ પાન કરાયો,
સ્થંભ ફોડકર હિરનાકંશ માર્યો, નરસંગ નામ ધરાયો–ના.
અજમેલ ગજ ગુનકા તારી, દ્રૌપદીકો ચિર પુરાયો.
પયપાન કરતાં પુતના મારી, કુબજાકો રૂપ બનાયો–ના.
ખોલ કોટડી પ્યાદલ ધાયો, ગરૂડકો નાહિ બોલાયો,
છુટો નહી રાધાજીકો કંગન, ઓ બલ કહારે ગુમાયો–ના.
જોગી જીનકા ધ્યાન ધરત હે, ધ્યાન ધરત નહીં આયો,
"સુરદાસ" પ્રભુ તિહારે મીલનકુ, જશોદાકી ધેન ચરાયો–ના.

નંદ—બત્રીસી. **—સત્ય–શેત્રંજ—**

ગંગાજળ નિરમળ સમુ શુદ્ધ પવિત્રજ સાર,
તેવું કુળ જો માહરૂં (તો) પડ પાસા પોબાર.
હંસ ગયો સરોવર તીરે દીઠું અમ્રત સાર;
પીધા વીણુ પાછો ફર્યો, (તો) પડ પાસા પોબાર.
સત્ય ચુકે જો સાંત્વવી, ધરા ન ઝીલે ભાર,
તે ગુણુ હોય જો મુજ મહીં. (તો) પડ પાસા પોબાર.
નાગ મુખે અમૃત ઝરણુ ચોર કને ભંડાર,
કામી પાસે રહે કામની (તો) પડ પાસા પોબાર.
મીઠો આંબો સર્વદા, ઉત્તમ ફળ દેનાર.
સત્ય અસત્ય કરે નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.
વિમળ કમળ વિલોકીને, ભ્રમર ગયો તે ઠાર,
દીઠું પણુ અડકયો નહી (તો) પડ પાસા પોબાર.
અહલ્યા સીતા દ્રૌપદી સતી ખરી નીરધાર,
તેવું ચિત્ત જો માહરૂં (તો) પડ પાસા પોબાર.
ભૂખ્યા આગળ જો ધરે. ઉત્તમ ભોજન સાર,
ખાધા વિણુ ઉઠે નહિ (તો) પડ પાસા પોબાર.

મહાશ્વેતા કાદમ્બરી —:═══:—

અલી જોજે મનાતી ભોળી મેના, ભોળવશે તુજને પોપટજી મીઠું મીઠું બોલી.
અલી જોજે દેતી તું અંતર ખોલી ....ભોળવશે

સાખી { પ્રેમે પોપટ દાઝ દીલની દીલ મહીં સમાવશે,
ઋતુ વસંતે માનુનીને મદનરાજ મનાવશે.

રસ રાજની રસરેલ જ્યાં રગ રગ મહીં વ્યાપી જશે,
જખ મારી મેના માનશે, પણુ ખોઇ પાયે લાગશે—

પુંડલીક —રાગ-ભજન—

હમણા તો નથી નવરાસ ગુરૂરાજ અમો ઘડપણમાં ગોવીંદ ગાશું,
મરણ પછીની વાતો કરો છો મોટી, ત્યારે હમણાં શું પ્હેરવી લ ગોટી;
વાત થાય છે ઉધારની તે ખોટી, કેમ શ્યામલાલ ? સાચું...યાર...ઘડ.
હજુ બાંધવા છે મારે કંઇક માળા, હજુ થાવું છે દશ વીશ મીલવાળા
ઘર તાજા કરી કુકવા દીવાળા—કેમ શ્યામલાલ ?...સાચું ...યાર–ઘ.
જ્યારે ચાલશે નહીં કાયા હમારી, ત્યારે સાંભળીશું કથા આ તમારી,
મળે નારી નહિ તો રહેજે બ્રહ્મચારી—કેમ શ્યામલાલ ?...સાચું—યાર.

છત્ર વિજય —:═══:—

અલી નયન બાણ કયાં વાગ્યા ?
મનના મુગ્ધ ભાવ કયાં જાગ્યાં ? સાચું બોલ બોલ બોલ.
કોણ રસિકવર મળ્યા પરસ્પર કયાં હૃદયે અનુરાગ્યા ?
લોચનીઆં મદ ઘેરા તલસે અધર સુધારસ તરસ્યાં,
વશીકરણ કોણે કીધા—આ, વ્હાલ કહે કયાં વરસ્યાં ?—સાચું.
લાલ કોણ ને લગની શાની, હજી હું બાળ કુંવારી,
ચાલાકી મુકી દો ચતુરા, જાણી ઠગાઇ તમારી.

આનંદલહરી —:═══:—

પાધરે પંથે જા ગુમાની ! પાધરે પંથે જા.
સુંદરી સામા જોઇ જાદુગરી, આંખના ન કર ઘા;
રસિયાજી ? આવી નાજુક વયમાં અવળા લક્ષણ આ.
હઠીલા ! પધારે પંથે જા, રસિલા ! પાધરે પંથે જા;
વાત કરૂં જરા છાતીયે ચાંપું, કે ચુંબન આપું—હા.
દંત દંખે એવા અધરામૃતની સારૂ ઘસીને નાં;
છોગાળા ! પાધરે પંથ જા, છબીલા ! પાધરે પંથે જા.

પૃથ્વીપુત્ર —:═══:—

નવીન પ્રેમરસભીની મૃગનયની, ભાન તું કયાં ભૂલી આવી
સાણી સલુણી મદન મદમાણી, કોણે તને ભરમાવી બ્હેન ?-ભાન
સરવર તટપર જલક્રીડાએ, સહજ સખી એ તો આવી
ચંપક છાંયે ઉભી રહી એને ભોગીએ ભરમાવી
અરસપરસ અમ આંખ મળી, મને લોચનીએ લલચાવા-બેન
માર્ગે જતાં મળ્યો મધુકર નિકટ ગઇ અણજાણી
મદભર રસીકા રસ લૂટતાં રસ ઘેન મહીં ઘેરાણી
મનગમતાની મોજમજાહમાં ફુલ વેણી વીખરાણી-બેન.

| સમાપ્ત. |

ભજન કિર્તન અને ભક્તિરસથી ભરપુર

પુસ્તકો.

કાવ્ય દોહન મોટું (ભજન કિર્તનથી ભરપુર)	કી. ૨-૦-૦
ભજનસાગર.	" ૦-૮-૦
ભક્તશિરોમણી.	" ૦-૮-૦
પારસમણી ભજન સંગ્રહ.... ...	" ૦-૮-૦
ભજનભંડાર	" ૦-૮-૦
કબીરાજના પદ.	" ૦-૮-૦
છોટમકૃત કીર્તનમાળા	" ૦-૧૨-૦
પ્રભાતસંગ્રહ મોટું.	" ૦-૬-૦
ભજનમાળા	" ૦-૮-૦
જ્ઞાન ઉપદેશ	" ૦-૪-૦
સંતસમાજ ભજનાવળી મોટી ...	" ૦-૧૨-૦
ચતુર સુંદર ગરબાવળી મોટી. ...	" ૦-૧૨-૦
નરસીંહ મહેતો નોવેલ	" ૦-૧૨-૦
મીરાંબાઈ. નોવેલ...	" ૦-૧૨-૦
સુધન્વા આખ્યાન (કથા)... ...	" ૦-૮-૦
મત્સ્યવેધ. (કથા)	" ૦-૮-૦
સુરેખા હર[illegible]	" ૦-૮-૦
અભિમન્યુનો ચક્રાવો (કથા)... ...	" ૦-૮-૦
ઓખાહરણની કથા	" ૦-૮-૦
એકાદશી (નીકથા) મહાત્મ	" ૦-૮-૦

શા. ચુનીલાલ મગનલાલ બુકસેલર

ઠે૦ રાણીતળાવ, મેઈનરોડ–સુરત

આ બુક **સુરત**, બરાનપુરી ભાગળ, બાલ્યાજીની પોળમાં આવેલા **શ્રી અનાવિલ** બંધુ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં **ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયકે** છાપી.